Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

MAKTABGACHA TA'LIMDA EKOLOGIK TARBIYANING INNOVATSION METODLARI

Maxkamova Husnida Ro`ziboyevna
Turan International University o`qituvchisi
E-mail; husnidamaxkamova61@gmail.com
Tel;+998509001411
Nozmirzayeva Maxliyo Umaraliyevna
Turan International University talabasi
E-mail; normirzayevamaxliyo@gmail.com
Tel;+998972508913
https://doi.org/10.5281/zenodo.24043552

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ekologik tarbiyani tashkil etishning zamonaviy va innovatsion metodlari, ularning pedagogik imkoniyatlari hamda bolalar shaxsini har tomonlama rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatga mehr, ekologik ong, ekologik madaniyat va atrof-muhitga mas'uliyatli munosabatni shakllantirishda interfaol metodlar, STEAM texnologiyasi, ekologik loyihalar, tajriba-kuzatish mashg'ulotlari va didaktik o'yinlardan foydalanish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, ekologik tarbiya samaradorligini oshirishda tarbiyachi, ota-ona va ta'lim tashkiloti hamkorligining o'rni asoslab berilgan.

Kalit so'zlar ; ekologik tarbiya, maktabgacha ta'lim, innovatsion metodlar, ekologik ong, ekologik madaniyat, tabiat, STEAM texnologiyasi, interfaol ta'lim, tajriba, kuzatish, ekologik loyiha.

Abstract ; This article explores innovative methods of environmental education in preschool institutions and their importance in the holistic development of children. It analyzes the use of interactive methods, STEAM technology, environmental projects, experimental and observational activities, and didactic games to develop children's love for nature, environmental awareness, ecological culture, and responsible attitudes toward the environment. The article also highlights the importance of cooperation between preschool teachers, parents, and educational institutions in improving the effectiveness of environmental education.

Keywords ;environmental education, preschool education, innovative methods, environmental awareness, ecological culture, nature, STEAM technology, interactive learning, experimentation, observation, environmental project.

KIRISH

Bugungi kunda dunyo miqyosida ekologik muammolarning ortib borishi, tabiiy resurslarning kamayishi, atrof-muhitning ifloslanishi va iqlim o'zgarishlari ekologik tarbiyaning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Insoniyat oldida turgan eng muhim vazifalardan biri kelajak avlodda tabiatga nisbatan ongli, ehtiyotkor va mas'uliyatli munosabatni shakllantirishdan iborat.

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

Ekologik tarbiya insonning tabiat bilan o‘zaro munosabatini to‘g‘ri tashkil etish, tabiiy boyliklarni asrash, atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiladigan uzluksiz pedagogik jarayondir.Ayniqsa, maktabgacha yosh davrida bolalarning tabiat haqidagi dastlabki tasavvurlari, qadriyatlari va munosabatlari shakllanadi. Shu sababli maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ekologik tarbiyani zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega.An’anaviy tushuntirish va suhbat metodlari bilan bir qatorda innovatsion texnologiyalardan foydalanish bolalarning tabiatga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularni mustaqil kuzatish, izlanish va amaliy faoliyatga jalb etadi.Mazkur maqolaning maqsadi maktabgacha ta’limda ekologik tarbiyaning innovatsion metodlarini o‘rganish, ularning samaradorligini yoritish va pedagogik jarayonda qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ASOSIY QISM

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik tarbiyani shakllantirishning mazmuni

Maktabgacha yosh davri bolaning atrof-muhit haqidagi dastlabki bilimlari, dunyoqarashi va tabiatga bo‘lgan munosabati shakllanadigan muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bolalarda tabiat hodisalariga qiziqish, o‘simliklar va hayvonlarga mehr, tabiiy boyliklarni asrash hamda atrof-muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo‘lish kabi sifatlarni rivojlantirish zarur. Ekologik tarbiya bolaga tabiatni faqat kuzatish yoki undan zavqlanishni emas, balki uning tarkibiy qismlari o‘zaro bog‘liq ekanligini anglashni ham o‘rgatadi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ekologik tarbiyani tashkil etishda bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish alohida ahamiyatga ega. Kichik yoshdagi bolalarda tabiatga nisbatan ijobiy hissiy munosabat shakllantirilsa, o‘rta va katta guruhlarda ekologik hodisalarni kuzatish, taqqoslash, sabab va oqibatlarni aniqlash ko‘nikmalari rivojlantiriladi. Tayyorlov guruhida esa bolalarni oddiy ekologik muammolarni anglash va ularni hal etish yo‘llarini izlashga yo‘naltirish mumkin.

Ekologik tarbiyaning samaradorligi bolalarga beriladigan nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, ularning kundalik faoliyatida amaliy ekologik odatlarni shakllantirish orqali namoyon bo‘ladi. Masalan, suvni tejash, gullarni parvarish qilish, daraxt shoxlarini sindirmaslik, qushlarga g‘amxo‘rlik qilish va chiqindilarni belgilangan joyga tashlash kabi harakatlar ekologik madaniyatning dastlabki ko‘rinishlaridir.

2. Ekologik tarbiyada innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim jarayonida innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish bolalarning bilim olish faoliyatini faollashtirish, mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini bermoqda. An’anaviy suhbat va tushuntirish metodlarini amaliy mashg‘ulotlar, tajribalar, loyihalar va interfaol o‘yinlar bilan uyg‘unlashtirish ekologik tarbiya samaradorligini oshiradi.

Innovatsion metodlarning asosiy xususiyati bolani ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirishdan iborat. Bunda tarbiyachi tayyor ma’lumotlarni yetkazuvchi emas, balki bolalarning izlanishiga yo‘naltiruvchi, savollariga javob topishiga ko‘maklashuvchi va mustaqil xulosalar chiqarishiga sharoit yaratuvchi pedagog sifatida faoliyat olib boradi.

Ekologik tarbiyada quyidagi innovatsion metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq:

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

- Loyiha metodi — bolalarni muayyan ekologik mavzu bo‘yicha mustaqil va jamoaviy faoliyatga jalb etish.
- STEAM texnologiyasi — tabiatshunoslik, texnologiya, muhandislik, san’at va matematikani o‘zaro integratsiyalash.
- Tadqiqotchilik metodi — bolalarda kuzatish, tajriba o‘tkazish va natijalarni tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirish.
- Muammoli ta’lim metodi — ekologik vaziyatlarni muhokama qilish va ularning yechimini izlash.
- Interfaol o‘yinlar — ekologik bilimlarni o‘yin orqali mustahkamlash.
- Raqamli ta’lim metodlari — animatsiya, videolavha va interaktiv materiallar orqali tabiat hodisalarini tushuntirish.

Mazkur metodlarni mashg‘ulotlarda maqsadli qo‘llash bolalarning ekologik bilimlarini boyitish bilan birga, ularda tabiatga nisbatan mas’uliyat hissini ham rivojlantiradi.

3. STEAM texnologiyasi asosida ekologik tarbiyani tashkil etish

STEAM texnologiyasi ekologik ta’limni tashkil etishning zamonaviy va samarali yondashuvlaridan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiya orqali bolalar tabiat hodisalarini ilmiy jihatdan kuzatish, turli materiallar bilan ishlash, amaliy loyihalar yaratish va matematik tushunchalarni kundalik hayot bilan bog‘lash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Masalan, «Tabiatni asraymiz» mavzusidagi STEAM mashg‘ulotida bolalar qayta foydalanish mumkin bo‘lgan materiallardan gul tuvaklari, qushlar uchun donxo‘raklar yoki kichik ekologik maketlar tayyorlashlari mumkin. Bu jarayonda ular materiallarning xususiyatlarini o‘rganadilar, buyumlarni loyihalashtiradilar, ularni bezaydilar va o‘z ishlarini namoyish etadilar.

STEAM yondashuvi bolalarda quyidagi ko‘nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi:

1. Tabiat hodisalarini kuzatish va tahlil qilish.
2. Muammoli vaziyatlarga mustaqil yechim topish.
3. Tabiiy va qayta foydalaniladigan materiallardan ijodiy foydalanish.
4. O‘lchash, sanash va taqqoslash.
5. Jamoada ishlash va o‘z fikrini ifodalash.

Shunday qilib, STEAM texnologiyasi ekologik tarbiyani nazariy bilimlardan amaliy faoliyatga yo‘naltirishda muhim pedagogik imkoniyat yaratadi.

4. Tajriba va kuzatishlar orqali ekologik bilimlarni rivojlantirish

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tajriba va kuzatish metodlari tabiatni o‘rganishning eng qiziqarli usullaridan biridir. Chunki bola tabiat hodisalarini bevosita kuzatish orqali ularning xususiyatlarini anglaydi va o‘z bilimlarini amaliy faoliyatda mustahkamlaydi.

Masalan, «O‘simlik o‘sishi uchun nima kerak?» mavzusidagi tajribada bolalar bir nechta urug‘ni turli sharoitlarda parvarish qiladilar. Birinchi urug‘ga suv va yorug‘lik beriladi, ikkinchisiga suv berilmaydi, uchinchisi esa yorug‘lik kam tushadigan joyga qo‘yiladi. Bolalar vaqt davomida urug‘larning o‘sishidagi farqlarni kuzatadilar. Tajriba natijasida o‘simliklarning rivojlanishi uchun zarur sharoitlar haqida dastlabki xulosalar chiqaradilar.

Yana bir misol sifatida «Suvning tuproqqa singishi» tajribasini keltirish mumkin. Bunda bolalar qum, loy va unumdor tuproqqa bir xil miqdorda suv quyib, suvning

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

singish jarayonini kuzatadilar. Natijalarni taqqoslash orqali tuproq turlarining xususiyatlarini o‘rganadilar.

Bunday tajribalar bolalarda kuzatuvchanlik, sabr-toqat, qiziqish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Tajribalar tarbiyachi nazoratida, xavfsiz materiallardan foydalangan holda tashkil etilishi lozim.

5. Ekologik loyihalar va didaktik o‘yinlarning tarbiyaviy ahamiyati

Ekologik loyihalar bolalarni tabiatni muhofaza qilishga qaratilgan amaliy faoliyatga jalb etishning samarali vositasidir. Loyiha faoliyati davomida bolalar muayyan maqsad asosida harakat qiladilar, vazifalarni bajaradilar va erishilgan natijalarni baham ko‘radilar.

Masalan, «Yashil bog‘chamiz» loyihasi doirasida bolalar guruh xonasidagi gullarni parvarish qilish, hovliga ko‘chat ekish, o‘simliklarni sug‘orish va tabiat burchagini tartibga keltirish ishlarida qatnashadilar. Ushbu faoliyat ularda mehnatsevarlik, mas’uliyat, tabiatga mehr va jamoaviy hamkorlik sifatlarini rivojlantiradi.

Didaktik o‘yinlar esa ekologik bilimlarni bolalarga sodda va qiziqarli shaklda yetkazishga yordam beradi. Jumladan:

- «Tabiat do‘stlari» o‘yini orqali tabiatni asrash qoidalari o‘rgatiladi.
- «Chiqindilarni saralaymiz» o‘yini orqali chiqindilarni turlarga ajratish ko‘nikmasi shakllantiriladi.
- «Kim qayerda yashaydi?» o‘yini orqali hayvonlarning yashash muhiti haqida bilimlar mustahkamlanadi.
- «Suvni tejaymiz» o‘yini orqali tabiiy resurslardan oqilona foydalanish tushuntiriladi.

Ekologik o‘yinlar bolalarning nafaqat bilimlarini, balki nutqini, xotirasini, diqqatini va ijtimoiy muloqotini ham rivojlantiradi.

6. Ekologik tarbiyada oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti hamkorligi

Ekologik tarbiya samaradorligini oshirishda oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti o‘rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Bola oilada ota-onasining tabiatga munosabatini kuzatadi, ularning kundalik odatlaridan namuna oladi. Shu sababli ekologik tarbiya ta’lim tashkilotida boshlangan holda oilada ham davom ettirilishi kerak.

Tarbiyachi ota-onalar bilan hamkorlikda ekologik aksiyalar, ko‘chat ekish tadbirlari, tabiat qo‘yniga sayohatlar, oilaviy ijodiy tanlovlar va ekologik loyihalarni tashkil etishi mumkin. Bunday tadbirlar bolalarda tabiatga mehr, ekologik mas’uliyat va jamoatchilik faoliyatida ishtirok etish istagini rivojlantiradi.

Ota-onalarga uy sharoitida bolalar bilan birgalikda gullarni parvarish qilish, suvni tejash, chiqindilarni saralash va qushlarga g‘amxo‘rlik qilish kabi oddiy faoliyatlarni amalga oshirish tavsiya etiladi.

Umuman olganda, ekologik tarbiyaning innovatsion metodlari bolalarning tabiat haqidagi bilimlarini kengaytirish, mustaqil izlanish faoliyatini rivojlantirish va kundalik hayotda ekologik madaniyatga amal qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ushbu metodlardan tizimli, izchil va maqsadli foydalanish zarur.

XULOSA

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’limda ekologik tarbiyaning innovatsion metodlaridan foydalanish yosh avlodda ekologik ong, madaniyat va tabiatga nisbatan mas’uliyatli munosabatni shakllantirishning samarali vositalaridan biridir.

STEAM texnologiyasi, loyiha metodi, tajriba va kuzatish, ekologik didaktik o‘yinlar, muammoli vaziyatlar hamda raqamli ta’lim vositalari bolalarning tabiat haqidagi bilimlarini chuqurlashtirish bilan birga, ularning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ekologik tarbiyaning muhim jihati shundaki, bolalarga tabiatni asrash zarurligini tushuntirishning o‘zi yetarli emas. Ularni tabiatni muhofaza qilishga qaratilgan amaliy faoliyatga muntazam jalb etish zarur. Chunki bolalik davrida shakllangan ijobiy ekologik odatlar kelajakda insonning hayotiy qadriyatlariga aylanishi mumkin.

Maqola tahlili asosida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

- Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ekologik innovatsion markazlarni tashkil etish.
- Har bir yosh guruhi uchun ekologik tajribalar va loyihalar to‘plamini ishlab chiqish.
- Tarbiyachilar uchun ekologik ta’lim bo‘yicha metodik seminarlar tashkil etish.
- Oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti hamkorligida ekologik tadbirlarni muntazam o‘tkazish.
- Bolalarning ekologik bilimlarini amaliy faoliyat va kuzatish natijalari asosida baholash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni. O‘RQ-637, 2020-yil 23-sentabr.
2. O‘zbekiston Respublikasining «Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida»gi Qonuni. O‘RQ-595, 2019-yil 16-dekabr.
3. Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti. – Toshkent.
4. «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi. – Toshkent, 2022.
5. Николаева С. Н. Теория и методика экологического образования детей. – Москва: Академия.
6. Рыжова Н. А. Экологическое образование в детском саду. – Москва.
7. Palmer, J. A. (1998). Environmental Education in the 21st Century: Theory, Practice, Progress and Promise. Routledge.
8. Davis, J. (2015). Young Children and the Environment: Early Education for Sustainability. Cambridge University Press.